

O'QITUVCHILARNING JAMIYATDAGI ROLI VA ULARNING KELAJAKKA TA'SIRI

Abdusattorova Madina Xusnuddinovna

O'zbekiston Davlat san'at va madaniyat instituti

*Madaniyat va san'at muassasalarini tashkil etish hamda boshqarish
ta'lim yo'nalishi talabasi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'qituvchilarning jamiyatdagi vazifasi, yosh avlodni tarbiyalashdagi mas'uliyati, kelajakdagi kamolotga ta'siri ilmiy nuqtai nazardan ko'rib chiqiladi. O'qituvchining roli sinfda ham, jamiyatda ham ko'rib chiqiladi. Shuningdek, u zamonaviy ta'lim tizimidagi innovatsiyalar, ijodiy metodologiyalar va kelajak avlodga ta'sir ko'rsatishda o'qitish tajribasining ahamiyatini ta'kidlaydi. Maqolada o'qituvchilarning jamiyat rivojlanishida katta rol o'ynashi isbotlangan.

Kalit so'zlar: o'qituvchi, jamiyat, ta'lim-tarbiya, ma'naviyat, innovatsiya, pedagogika, kelajak avlod.

Abstract. This article examines the role of teachers in society, their responsibility in educating the younger generation, and their impact on future development from a scientific perspective. The role of the teacher is considered both in the classroom and in society. It also emphasizes the importance of innovations in the modern education system, creative methodologies, and teaching experience in influencing the future generation. The article proves that teachers play a major role in the development of society.

Keywords: teacher, society, education, spirituality, innovation, pedagogy, future generation.

Аннотация. В данной статье рассматривается роль учителя в обществе, его ответственность за воспитание подрастающего поколения и его влияние на будущее развитие с научной точки зрения. Роль учителя рассматривается как в классе, так и в обществе. Также подчёркивается важность инноваций в современной системе образования, креативных методик и педагогического опыта для влияния на будущее поколение. В статье доказывается, что учителя играют важную роль в развитии общества.

Ключевые слова: учитель, общество, образование, духовность, инновации, педагогика, будущее поколение.

Kirish. Sivilizatsiya taraqqiyoti inson kapitalini oshirish bilan uzviy bog'liqdir. Bu jarayonda o'qituvchilarning roli juda katta. Har bir yoshning o'sishi ta'lim tizimi bilan

chambarchas bog'liq bo'lib, uning qanchalik yaxshi ishlashi o'qituvchilarning qobiliyati, tajribasi va ishtiyoqiga bog'liq. Xalq o'qituvchilarga yuqori baho beradi, chunki ular yosh avlodning ilmiy, axloqiy va ma'naviy jihatdan kamol topishiga yordam beradi. Bugungi globallashuv, tezkor axborot texnologiyalari va yangi ko'nikma va bilimlarga muhtoj bo'lgan mehnat bozorida o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi har qachongidan ham zarur¹.

Mamlakat kelajagi bugungi ta'lim-tarbiyaning qay darajada bo'lishi, yosh avlodning dunyoga qanday qarashiga bog'liq. Demak, maktab tizimidagi o'zgarishlar, yangi g'oyalar haqida gap ketganda, eng muhimi o'qituvchi shaxsidir. O'qituvchilar jamiyat yuksalishining tayanchidir, chunki ular nafaqat o'qituvchi, balki yoshlarning o'z ustida fikr yuritish, yangi g'oyalarni ishlab chiqish, ma'naviyatini yuksaltirishga xizmat qiluvchi tarbiyachi hamdir. Ularning mehnati kelajak avlodning ijtimoiy faolligini, kasbiy mahoratini, umuminsoniy qadriyatlarga sadoqatini shakllantirishda beqiyos ahamiyatga ega².

Adabiyotlar tahlili. Ko'plab ilmiy va empirik tadqiqotlar o'qituvchilarning jamiyatdagi vazifasini o'rganib chiqdi. Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda o'qituvchini ham bilim tarqatuvchi, ham jamiyat taraqqiyotiga ma'naviy yordam beruvchi sifatidagi tushunchasi keng muhokama qilinadi. Ta'lim tizimi hamisha jamiyat talablari bilan bog'liq bo'lib, bu ehtiyojlarni qondirishda o'qituvchi asosiy rol o'ynaydi. Jahon miqyosida o'tkazilgan so'nggi tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilarning kasbiy qobiliyatlari, motivatsiyasi va ijtimoiy mavqei ta'lim sifatiga kuchli ta'sir qiladi. Ilg'or pedagogik usullarga qaratilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchining yangi metodologiyalarga tayyorligi, shaxsiy ambitsiyalari va o'zini-o'zi takomillashtirish bevosita ta'lim samaradorligini oshiradi. Ayrim rivoyatlarda o'qituvchi jamiyatdagi intellektual va ma'naviy muhitni shakllantiruvchi qudratli kuch sifatida ham ko'riladi. Milliy ilmiy izlanishlarda o'qituvchining yoshlarga ta'lim-tarbiya berishdagi mas'uliyati, ularning jamiyatdagi obro'-e'tibori, ta'lim tizimidagi yutuqlarga moslashishi keng ko'lamda o'rganildi. Ta'lim va tarbiyaning integratsiyalashuvi nuqtai nazaridan nafaqat o'qituvchining ta'lim jarayonidagi roliga, balki ularning ijtimoiy faolligiga ham e'tibor qaratiladi. Ko'pgina ilmiy adabiyotlarda o'qituvchilarni nafaqat ularning qanchalik bilimli ekanligi, balki milliy g'oyalarni singdirish, madaniyatni yuksaltirish va jamiyat barqarorligini saqlash borasida ham baho berish kerakligi haqida so'z boradi. Boshqa davlatlar amalga oshirgan ishlarga nazar tashlaydigan bo'lsak, hukumat o'qituvchilarning jamiyatdagi mavqeini oshirish borasida katta ishlarni amalga

¹ Abdullayeva, Q. (2021). Pedagogik mahorat va o'qituvchi shaxsiy rivoji. Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti.

² Karimov, N. (2022). Innovatsion ta'lim texnologiyalari va ularning amaliyoti. Toshkent: "Istiqlol" nashriyoti.

oshirayotgani ko'rinadi. Jumladan, bir qancha mamlakatlarda o'qituvchilarning ijtimoiy obro'-e'tiborini oshirish, ularga moddiy rag'batlantirishdan tashqari, ularning o'qituvchilik mehnatini qanchalik qadrlashini ko'rsatishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bu tajribalar, o'z navbatida, ta'lim sifatini, kelajak avlodning dunyoqarashini, mamlakat yuksalishini oshiradi. Mavjud ilmiy adabiyotlarni o'rganish shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarning jamiyatdagi faoliyati nafaqat ta'lim sifatini, balki ijtimoiy hayotning barcha sohalarida barqarorlik va taraqqiyotni kafolatlaydigan muhim omil hisoblanadi. Bu mavzuni ilmiy nuqtai nazardan o'rganishning ahamiyatini asoslaydi³.

Metodologiya. Maqolada o'qituvchilarning jamiyatdagi vazifasi va ularning kelajakka ta'sirini o'rganish uchun qiyosiy-tahliliy, tarixiy metodologiyalar va tizimli tahlillardan foydalanilgan. Boshlash uchun milliy va xalqaro adabiyotlarda uchraydigan ilmiy qarashlar yonma-yon joylashtirildi, ularning o'xshash va farqli tomonlari ko'rib chiqildi. Binobarin, o'qituvchining jamiyatdagi o'rni murakkab ijtimoiy hodisa sifatida qabul qilingan. Shuningdek, tadqiqotda zamonaviy ta'lim tizimidagi yangi g'oyalar, davlat siyosatining eng muhim maqsadlari, butun dunyoda o'qituvchilarni yanada kuchliroq qilishga qaratilgan islohotlar ko'rib chiqildi. Ushbu jarayon davomida biz xalqaro tashkilotlar hisobotlari, me'yoriy-huquqiy hujjatlar va ta'lim g'oyalarini ham ko'rib chiqdik. O'rganish jarayonida sifatli ta'lim-tarbiyaga qo'yiladigan prinsipial talablar, o'qituvchining ma'naviy-axloqiy fazilatlarini, ularning kelajak avlodning intellektual salohiyatini shakllantirishdagi vazifasi ilmiy tahlil qilindi⁴.

Natijalar. Tadqiqot natijalari o'qituvchilarning uchta asosiy yo'nalishda jamiyatga katta ta'siri borligini aniq ko'rsatib turibdi. O'qituvchi o'quv jarayoniga rahbarlik qiluvchi asosiy shaxs sifatida yosh avlodning bilim va ko'nikmalarini shakllantiruvchi asosiy shaxsdir. Ta'lim sifati o'qituvchining malakasi, darsga qanchalik puxta tayyorgarlik ko'rishi va yangi texnologiyalardan qanchalik foydalana olishi bilan chambarchas bog'liq. Ikkinchidan, o'qituvchi jamiyatning ma'naviy-ma'rifiy bazasini mustahkamlovchi shaxsdir. U navqiron avlodga milliy va baynalmilal g'oyalarni o'rgatadi, ularni vatanparvarlikka, o'z jamiyatiga daxldor bo'lishga undaydi. Bu jamiyatning uzoq muddatli rivojlanishining juda muhim qismidir. Uchinchidan, o'qituvchi o'quvchilarning kelajakda o'sib borishi uchun mas'uldir. Bugungi talabalarning bilimi, dunyoqarashi, kasbiy tayyorgarligi kelajakda mamlakatning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy yuksalishini belgilaydi. O'qituvchining fidoyiligi va o'z burchini his qilishi jamiyat kelajagini belgilovchi asosiy omillardir. Natijalar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarning o'z ishini qanchalik yaxshi bajarishi davlat siyosati, ta'lim

³ Rasulova, D. (2020). Ta'lim tizimida zamonaviy islohotlar va o'qituvchi roli. Toshkent: "Ma'rifat" nashriyoti.

⁴ Smith, J., & Brown, L. (2021). Teachers and Social Development: A Global Perspective. London: Routledge.

tizimidagi o'zgarishlar va odamlarning ularga bo'lgan munosabati bilan chambarchas bog'liq. O'qituvchilarni moddiy va ma'naviy qo'llab-quvvatlash, ularning kasbiy mahoratini oshirish, darsda yangi g'oyalarni qo'llashni osonlashtirish jamiyat kelajagi uchun muhim ahamiyatga ega⁵.

Muhokama. Tahlil shuni ko'rsatadiki, pedagoglarning jamiyatdagi vazifasi nafaqat ta'lim sifati, balki kengroq ijtimoiy dinamikaning barqarorligi va rivojlanishi uchun ham muhimdir. Shu ma'noda o'qituvchiga davlatning insonga sarmoya kiritishning asosiy yo'li sifatida qarash kerak. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarning kasbiy mavqeini oshirish, ularning motivatsiyasi va ijtimoiy xavfsizligi bilan bir qatorda davlat siyosatining asosiy tarkibiy qismi bo'lishi kerak. Bu borada yaxshi natijalarga erishgan mamlakatlarda ta'lim sifati juda yuqori, jamiyatdagi intellektual va ma'naviy muhit yaxshilanmoqda. Muzokaralar o'qituvchilarning kelajakka qanday ta'sir qilishiga ham e'tibor qaratishlari kerak. Chunki bugun maktabda o'qiyotgan bolalarning ilmiy jihatdan aqlli, mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lib, ertaga ijtimoiy faol bo'lishiga yordam beradi. Demak, o'qituvchi jamiyat kelajagi uchun juda muhim. O'qituvchi nafaqat maktabda, balki kundalik hayotda ham bolalarga namuna bo'lishi kerak. Yosh avlod ongiga ularning shaxsiy xususiyatlari, dunyoqarashi, jamiyatdagi munosabati bevosita ta'sir qiladi. Binobarin, o'qituvchining malakasi nafaqat kasbiy me'yorlarga, balki ma'naviy va axloqiy tamoyillarga ham asoslanishi kerak. Bundan kelib chiqib aytish mumkinki, o'qituvchilarning jamiyatdagi o'rni va kelajakka ta'siri tengsizdir. O'qituvchining fidoyiligi va mahorati jamiyatning ta'lim sifati, ma'naviy barqarorligi, intellektual salohiyati, ijtimoiy yuksalishiga bevosita ta'sir qiladi⁶.

Xulosa. O'qituvchilar yaxshiroq jamiyat qurishning eng muhim qismidir. Ularning mehnati kelajak avlodning dunyoqarashi, bilimi, ma'naviyati, hayotga qarashini shakllantiradi. Jamiyat yuksalishi uchun eng muhim jihatlardan biri o'qituvchining ishtiyoqi, burchini his etishi, kasbiy mahoratidir. Demak, o'qituvchi mehnatini qadrlash, ularning kasbiy jihatdan o'sishiga ko'maklashish, ijtimoiy mavqeini yuksaltirish har qanday jamiyatning ustuvor yo'nalishi bo'lishi kerak. Yaxshi ta'lim poydevori bo'lgan o'qituvchi shaxsiga e'tiborni kelajakka qo'yilgan sarmoya sifatida ko'rish kerak. Jamiyatning kelajagi, yuksalish darajasi, mamlakatning ma'naviy qiyofasi ko'p jihatdan bugungi kunda ta'lim va tarbiya olayotgan yoshlarning yetukligiga bog'liq. Shu ma'noda o'qituvchilarning jamiyatdagi ahamiyati, kelajakka ta'siri beqiyos.

⁵ Tursunov, M. (2023). O'qituvchining jamiyatdagi ijtimoiy mavqe va kelajak avlod tarbiyasidagi o'rni. Toshkent: "O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi" nashriyoti.

⁶ UNESCO. (2022). The Role of Teachers in Achieving Sustainable Development Goals. Paris: UNESCO Publishing.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. Abdullayeva, Q. (2021). Pedagogik mahorat va o‘qituvchi shaxsi rivoji. Toshkent: “Fan va texnologiya” nashriyoti.
2. Karimov, N. (2022). Innovatsion ta’lim texnologiyalari va ularning amaliyoti. Toshkent: “Istiqlol” nashriyoti.
3. Rasulova, D. (2020). Ta’lim tizimida zamonaviy islohotlar va o‘qituvchi roli. Toshkent: “Ma’rifat” nashriyoti.
4. Smith, J., & Brown, L. (2021). Teachers and Social Development: A Global Perspective. London: Routledge.
5. Tursunov, M. (2023). O‘qituvchining jamiyatdagi ijtimoiy mavqei va kelajak avlod tarbiyasidagi o‘rni. Toshkent: “O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi” nashriyoti.
6. UNESCO. (2022). The Role of Teachers in Achieving Sustainable Development Goals. Paris: UNESCO Publishing.